

Inhoudsopgave

- Samenvatting
- Inleiding
- Terugblik 1996-1997
  - Behoud en beheer cultureel erfgoed
  - Landelijke dienstverlening
  - Humaniora-bibliotheek
  - Instrumenten voor de bedrijfsvoering
- Beleidskeuzen 1998-2001
  - Depot van Nederlandse Elektronische Publicaties: van project naar operationele dienst
  - Digitalisering en conservering
  - Versterking bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen
  - Voorwaardenscheppend beleid
  - Meerjarencijfers 1998-2001
  - Meerjarencijfers integrale begroting KB
  - Bedrijfsvoering
  - Projecten
  - Investerings
  - Huisvesting
  - Beleidskeuzen
  - Kerncijfers gebruik en collectie
- Bijlage: Overzicht taken en middelen 1997

Samenvatting

In de planperiode zullen in het beleid drie accenten worden gelegd:

Depot van Nederlandse Elektronische Publicaties Het huidige experiment zal worden omgezet in een operationele dienst. Voor 1998 zijn additionele middelen in het kader van het Actieprogramma Elektronische Snelwegen beschikbaar, maar vanaf 1999 is er nog een financieringsbehoefte van Kf800 per jaar.

Digitalisering en conservering Onderdelen van de collectie zullen worden gedigitaliseerd en beschikbaar gesteld via de KB-netwerkdienst ten behoeve van een grotere toegankelijkheid van Nederlands cultureel erfgoed en de conservering van de originele documenten.

Versterking bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen Voor de versterking van de bibliotheekvoorziening voor de geesteswetenschappen is er vanaf 1999 Kf500 extra nodig voor de aanschaf van literatuur. De additionele financiering die daarvoor nodig is, maakt deel uit van het landelijke Plan van aanpak voor versterking van de geesteswetenschappen, dat de KB in nauw overleg met de andere betrokken bibliotheken heeft opgesteld in het kader van een IWI-project. De KB zal bevorderen dat dit plan wordt uitgevoerd. Het profiel van de eigen collectie zal (opnieuw) kritisch worden bekeken en het collectiegerichte onderzoek zal worden versterkt.

Reductie van personeel De financiële middelen zijn schaars in verhouding tot de omvang van de wettelijke taken en moeten dus selectief worden aangewend. Het aanbod van gedrukte publicaties neemt niet af, zodat op dat gebied geen besparingen te vinden zijn. Vooralsnog moet een twee- sporenbeleid worden gevolgd, hetgeen een grote inspanning vergt. Bij ongewijzigd beleid zou een toenemend tekort ontstaan op het personeelsbudget; derhalve is een reductie van het personeelsbestand onvermijdelijk, waardoor de keuzeproblemen nog weer worden verscherpt.

Om- & bijscholing Gezien de financiële beperkingen zullen de beleidsdoelen grotendeels moeten worden bereikt via herschikking van personeel. Om de vele vernieuwingen te kunnen opnemen moet de organisatie beschikken over voldoende flexibiliteit. Daarom zal extra aandacht worden gegeven aan mogelijkheden voor om- en bijscholing van personeel en deskundigheidsbevordering op het gebied van management. Het budget voor opleidingen zal worden verhoogd en het management development-programma voor het midden- en hoger kader zal de komende jaren worden gecontinueerd.

Planning & control De vernieuwing van het bestuurs- en beheersinstrumentarium, waarmee in 1996 een begin is gemaakt, zal in de praktijk verder worden uitgewerkt en de onderlinge afstemming van de onderdelen zal worden verbeterd. Ter ondersteuning en beheersing van de werkzaamheden zal de controlfunctie verder worden uitgebouwd.

Versterking gebruikersgerichtheid Er is in de afgelopen jaren al veel gedaan om tegemoet te komen aan de gedifferentieerde behoeften van KB-gebruikers, maar een

intensiever gebruik van de collecties en diensten is gewenst. Op basis van een analyse van primaire doelgroepen, zullen maatregelen worden genomen om de gebruikersgerichtheid te versterken.

Hostfunctie Met het oog op de schaalvoordelen bij het gebruik van de technische infrastructuur zal de KB tegen een vergoeding aan uitgevers en wetenschappelijke bibliotheken faciliteiten bieden voor opslag en beheer van elektronische bestanden.

Inleiding

Informatie- en communicatietechnologie (ICT) brengt in wetenschappelijke bibliotheken grote veranderingen teweeg. Door de toepassing van ICT kunnen bibliotheken nieuwe producten en diensten ontwikkelen met een hogere toegevoegde waarde voor de gebruiker en kunnen zij zich ontwikkelen tot moderne informatiecentra voor zowel gedrukte als elektronische informatie. Weliswaar richten ook uitgevers zich met nieuwe informatiediensten direct op de eindgebruiker, maar bibliotheken zullen een rol in het informatieveld blijven spelen. Zij bieden gebruikers één ingang, één loket voor een scala van producten en diensten, en zij nemen vanwege het maatschappelijke belang een groot deel van de kosten voor hun rekening. Bovendien hebben bibliotheken de taak om elektronische publicaties voor langere tijd te bewaren. Het bewaren van de nationale productie van elektronische publicaties behoort bij uitstek tot de taak van een nationale bibliotheek zoals de Koninklijke Bibliotheek (KB).

Toen de KB in 1996 haar eerste beleidsplan als zelfstandig bestuursorgaan uitbracht, waren de grote lijnen van het innovatieproces reeds zichtbaar. Mede op basis van een omgevingsverkenning werd gekozen voor een nieuwe invulling van bestaande taken van de KB. De koers die toen is uitgezet, zal de KB in de komende jaren blijven volgen. Voortdurende vernieuwing is nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die vanuit de veranderende omgeving aan de organisatie worden gesteld. Het belang van innovatie in de wetenschappelijke informatievoorziening is ook op politiek en bestuurlijk niveau erkend. De stuurgroep IWI, mede tot stand gekomen door een initiatief van de KB, speelt een belangrijke rol bij de stimulering van onderzoek en ontwikkeling.

Door de vernieuwingen veranderen de taken van de KB weliswaar van gedaante, maar zij vertonen in de kern een grote continuïteit. In artikel 1.5 van de WHW worden de taken globaal omschreven. Tevens bepaalt dit artikel dat de KB zich richt op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep en bedrijf. Aan de globale omschrijving in de wet is in 1994 een nadere uitwerking gegeven, die is vastgelegd in de door de staatssecretaris van OCenW onderschreven notitie 'Taken en positie KB'. Er kunnen drie hoofdtaken worden onderscheiden:

- Behoud en beheer cultureel erfgoed
- Landelijke dienstverlening
- Humaniora-bibliotheek

Nieuwe producten en diensten zijn voor alle hoofdtaken van belang. Voor de ontwikkeling daarvan heeft de KB een groot aantal projecten opgezet. Voorbeelden zijn het Depot van Nederlandse Elektronische Publicaties (DNEP), de Alfa Informatie Werkplek (nu geïntegreerd in de KB-netwerkdienst) en de Dutch Electronic Subject Service/DutchESS (landelijke ontsluiting van Internetbronnen, voorheen Nederlands Basisclassificatie Web). In het hoofdstuk 'Terugblik 1996-1997' zal uitgaande van de genoemde taken nader worden ingegaan op de resultaten in de afgelopen planperiode. In het hoofdstuk 'Beleidskeuzen 1998-2001' zullen de beleidskeuzen voor de komende planperiode worden toegelicht. De vernieuwingen vanuit de projectfase zullen worden

getransformeerd naar operationele taken en dienstverlening, geïntegreerd in de gewone werkorganisatie. Voor een deel is dit reeds gebeurd. Zo is er een nieuwe sectie Netwerkdiensten opgericht, die de KB- netwerkdienst beheert en voor SURFnet het NL-menu op Internet onderhoudt.

Het hoofdstuk 'Meerjarencijfers 1998-2001' bevat de meerjarencijfers, waaruit blijkt dat er additionele middelen nodig zijn om alle beleidskeuzen te kunnen uitvoeren.

Met de publicatie van dit beleidsplan voldoet de KB aan de verplichting in de wet (artikel 2.2 van de WHW) om een instellingsplan uit te brengen. Conform een afspraak met de staatssecretaris van OCenW bestrijkt het plan een periode van vier jaar. Na twee jaar zal dit plan worden bijgesteld om te voldoen aan de wettelijke bepaling dat elke twee jaar een instellingsplan moet worden uitgebracht.

Terugblik 1996-1997

De uitvoering van het vorige beleidsplan wordt hieronder beschreven aan de hand van de drie hoofdtaken van de KB. Instrumenten voor de bedrijfsvoering op het gebied van personeel, organisatie, ICT-infrastructuur en huisvesting worden besproken in de laatste paragraaf.

Behoud en beheer cultureel erfgoed

Zorg voor het Nederlands cultureel erfgoed, kenmerkend voor een nationale bibliotheek:

- Depot van Nederlandse gedrukte en elektronische publicaties, Nederlandse Bibliografie en STCN
- Expertisecentrum voor conservering en restauratie
- Bijzondere collecties (het oude, cultureel waardevolle bezit zoals verluchte middeleeuwse handschriften, incunabelen en oude drukken)

De totale inzet van personele en materiële middelen bedroeg in 1997 Mf9,5 (25% van de begrote middelen).

Depot van Nederlandse elektronische publicaties De opbouw en inrichting van het DNEP was reeds opgenomen in het beleidsplan 1996-1997. De staatssecretaris van OCenW heeft verklaard grote waarde te hechten aan de activiteiten van de KB op dit terrein. Voorop staat het behoud van het nationale cultureel erfgoed, ook in de vorm van elektronische publicaties, zodat het beschikbaar is voor studie en onderzoek, nu en in de toekomst.

Met beperkte financiële middelen is de KB voortgegaan met onderzoek, financieel gesteund door IWI, en met de opbouw van het DNEP in de praktijk. Er zijn collectieve afspraken gemaakt met het Nederlands Uitgeversverbond over gratis levering van cd-roms en met enkele grote individuele uitgevers over deponering van elektronische tijdschriften. De voorbereidingen zijn nu in een fase beland waarin aanzienlijke middelen moeten worden geïnvesteerd om door verwerving, beschrijving en opslag van elektronische publicaties het DNEP ook daadwerkelijk inhoud te geven.

Conservering Na uitvoerig onderzoek in de afgelopen jaren, heeft de KB een nationaal beleidsplan (Metamorfoze) geformuleerd, op grond waarvan het ministerie van OCenW in totaal 18 miljoen gulden beschikbaar heeft gesteld. Metamorfoze richt zich op in Nederland geschreven en gedrukt materiaal uit de periode 1840-1950, aanwezig in openbare instellingen met een bewaarfunctie. Het gaat hier om een kerncollectie van ongeveer 580.000 boeken, 5.000 krantentitels, 18.000 tijdschrifttitels (262.000 jaargangen) en ongeveer 2 miljoen bladen handschriftelijk materiaal.

De KB coördineert de uitvoering van het programma. Daarnaast is de KB participant in het landelijke programma; in de jaren 1997-2000 zal een aantal collecties van de KB worden geconserveerd. De KB heeft voor de coördinatie en begeleiding van de uitvoering van Metamorfoze een Bureau ingesteld en tevens de interne faciliteiten voor microverfilming uitgebreid.

Bijzondere collecties Voor de versterking van het collectiegerichte onderzoek is een onderzoekplan opgesteld, waaraan nog onvoldoende uitvoering is gegeven.

Landelijke dienstverlening

Landelijke taken die om reden van effectiviteit en efficiency door de KB worden uitgevoerd:

- Beheer landelijke informatie-infrastructuur (inhoudelijk beheer van de NCC, en coördinatie IBL en documentlevering)
- Landelijke coördinatie (bevordering en ondersteuning van landelijke en internationale samenwerking)
- Onderzoek & ontwikkeling

Voor 1997 begrote middelen: Mf6,9 (18%).

Landelijke informatie-infrastructuur De zorg voor de nationale informatie-infrastructuur spitst zich toe op het inhoudelijke beheer van de NCC en de IBL-coördinatie. Het NCC/IBL-systeem, dat de KB gezamenlijk met het Centrum voor Bibliotheekautomatisering Pica beheert, wordt nu algemeen gezien als een essentieel onderdeel van de landelijke infrastructuur. De kwaliteitsbewaking van de NCC staat onder druk doordat de enorme uitbreiding van het titelbestand tegelijk tot vervuiling daarvan heeft geleid. De gezamenlijke ontwikkeling met Pica van een geïntegreerd aanbod van gedrukte en elektronische informatie is onvoldoende van de grond gekomen. De aanvulling, c.q. koppeling met andere elektronische informatie zoals inhoudsopgaven, abstracts en volledige teksten is voor een deel tot stand gekomen, maar de verdere ontwikkeling is afhankelijk van afspraken tussen uitgevers en bibliotheken. Door logistieke maatregelen is de kwaliteit van de dienstverlening door de KB als leverende bibliotheek in het IBL verbeterd tot op een hoog niveau.

Landelijke coördinatie Begin 1996 bracht de KB het onderzoeksrapport *Collecties op achterstand* uit, dat een beeld geeft van de verschraling van de bibliotheekcollecties in Nederland, in het bijzonder op het gebied van de geesteswetenschappen. Slechts met aanvullende financiële maatregelen zou deze verschraling kunnen worden tegengegaan. Nog daarvóór had de commissie Toekomst Geesteswetenschappen haar rapport *Men weegt kaneel bij 't lood* uitgebracht, dat in juni 1996 werd gevolgd door het Convenant voor de Letteren tussen het ministerie van OCenW en de universiteiten van Amsterdam (UvA), Groningen, Leiden, Utrecht en Nijmegen. Later heeft ook de Vrije Universiteit zich daarbij aangesloten. Als onderdeel van het Convenant zullen voorstellen worden ontwikkeld ter verbetering en versterking van de bibliotheekvoorzieningen. In een breed bestuurlijk overleg van IWI, NWO, KNAW en de KB is overeengekomen dat de KB het voortouw neemt tot de invulling van deze paragraaf in het Convenant. De KB heeft met financiële steun van IWI een plan van aanpak voorbereid, dat de basis moet vormen voor landelijk collectiemanagement op het gebied van de geesteswetenschappen.

Onderzoek en ontwikkeling Er is brede belangstelling voor de innovatie van de wetenschappelijke bibliotheekvoorziening, ook op bestuurlijk niveau. De innovatie krijgt voor een groot deel vorm in projecten. In 1997 waren er ruim dertig extern gefinancierde projecten in uitvoering. Subsidiegevers zijn o.a. de stuurgroep IWI, NWO, het ministerie van OCenW en de Europese Commissie. Vooral op internationaal niveau is de strategische samenwerking versterkt, onder andere door de samenwerkingsovereenkomst met de British Library. De KB speelt een vooraanstaande rol in het CoBRA+ Forum, dat onder auspiciën staat van de Conference of European National Librarians (CENL). In 1997 heeft de KB een voorstel geformuleerd voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijke infrastructuur van Europese nationale bibliotheken (NEDLIB). Dit project is inmiddels in uitvoering genomen.

Humaniora-bibliotheek

Humaniora-bibliotheek:

- Ten dienste van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs
- Collectievorming gericht op Nederlandse cultuur in brede zin
- Aanvullende landelijke taak in afstemming met andere wetenschappelijke bibliotheken

Voor 1997 begrote middelen: Mf8,5 (22%).

De KB vervult als zwaartepuntbibliotheek voor de geesteswetenschappen een aanvullende landelijke taak op het gebied van de collectievorming. De KB heeft deze taak in 1978 aanvaard zonder dat daar additionele middelen tegenover stonden. De collectievorming staat echter onder zware druk. Het bedrag voor het boekenbudget staat al jaren op vrijwel hetzelfde niveau. Gedurende tien jaar is in de rijksbijdrage geen compensatie voor de gestegen prijzen verstrekt. Pas vanaf 1997 is een bescheiden compensatie ontvangen. Het aanbod van publicaties neemt gestaag toe en de prijzen, met name van periodieken, stijgen ieder jaar gemiddeld met meer dan 10%. Verder dient een steeds groter deel van het boekenbudget te worden besteed aan de verwerving van en de toegang tot elektronische publicaties. Het handhaven van de aanschaf ten behoeve van de vanouds sterke collectie-onderdelen (Nederlandse cultuur in brede zin) is vooral ten koste gegaan van de collectionering ten behoeve van de relatief jonge en minder sterke onderdelen op het gebied van de maatschappijwetenschappen.

De formatie die is vrijgevallen doordat er steeds minder publicaties kunnen worden aangeschaft, is in de afgelopen jaren zoveel mogelijk ingezet ten behoeve van nieuwe taken, zoals het ontsluiten van internetbronnen en de selectie van bronnen van online dataleveranciers. De mogelijke inzet van vakreferenten op nieuwe taken, in het bijzonder ten behoeve van de selectie van elektronische bronnen, is echter begrensd.

Instrumenten voor de bedrijfsvoering

Personeel Inmiddels is er sprake van een brede, systematische aanpak van deskundigheidsbevordering, in het bijzonder op het gebied van informatietechnologie en automatisering, en management. Voor het volgen van opleidingen waren tot voor kort slechts bescheiden middelen beschikbaar. Met het oog op de noodzakelijke vernieuwing

van de organisatie is in de meerjarencijfers 1998-2001 rekening gehouden met een groter budget voor opleidingen.

Organisatie De verzelfstandiging van de KB maakte het noodzakelijk het instrumentarium voor de beheersing en sturing van de organisatie kritisch te bezien en op de nieuwe situatie toe te snijden. Gekozen is voor een bedrijfsmatige aanpak ter vergroting van kosteneffectiviteit en doelmatigheid. Er wordt reeds gewerkt met output-gerichte werkplannen per afdeling, waarin de relatie is gelegd tussen producten en inzet van mensen en financiële middelen. De afdelingshoofden leggen verantwoording af over de hen opgedragen taakuitvoering en budgetaanwending via periodieke managementrapportages.

ICT-infrastructuur Door de vernieuwing van de infrastructuur en de implementatie van de Alfa Informatie Werkplek zijn de voorwaarden geschapen voor een hoogwaardige dienstverlening. De voornemens zijn neergelegd in het *Informatiseringsplan 1997-1999*. De strategische doelstellingen zijn:

- Consolidatie van de bedrijfsautomatisering
- Ontwikkeling en innovatie ter verbetering van de dienstverlening
- Ondersteuning van projecten

Huisvesting Het KB-gebouw vervult een belangrijke functie voor wetenschap en cultuur. Naast de KB zijn er enkele andere grote openbare instellingen en organisaties op het gebied van documentair onderzoek gevestigd, met name van de KNAW en NWO. Het gebouw is ontworpen juist ten behoeve van deze bewoners met hun bijzondere eisen op het gebied van klimaatbeheersing en inrichting. De Staat is eigenaar van het gebouw, de Rijksgebouwendienst (RGD) draagt de zorg voor het beheer en onderhoud door de eigenaar. De KB is als hoofdbewoner verantwoordelijk voor het gebruikersdeel, maar die verantwoordelijkheid reikt niet verder dan de beschikbare middelen toelaten. Ook het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum en het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie hebben een eigen positie als bewoner. Negen andere instellingen worden aangemerkt als medebewoner. De KB treedt op als counterpart voor de RGD voor het gehele gebouw en regelt voor alle bewoners en medebewoners zaken betreffende gebruik en beheer van de gemeenschappelijke ruimten en voorzieningen. Daartoe behoren onder meer de aula, de vergaderzalen en het bedrijfsrestaurant, waarvan ook gebruik wordt gemaakt door het Algemeen Rijksarchief en de in de KB gevestigde instellingen. In de afgelopen planperiode is een groot aantal verbouwingen uitgevoerd en zijn vele ruimten opnieuw ingericht.

Beleidskeuzen 1998-2001

Van alle taken die de komende jaren zullen worden uitgevoerd zijn alleen die onderdelen vermeld waarvoor een intensivering van activiteiten nodig is en die daarom aanleiding geven tot interne verschuivingen en/of waarvoor additionele financiering nodig is. Hier zal niet worden ingegaan op de uitvoering van het beleidsplan voor de conservering van bibliotheekmateriaal (Metamorfoze), aangezien de additionele financiële middelen zijn toegezegd en de uitvoering van het plan reeds is ingebed in de werkorganisatie.

Depot van Nederlandse Elektronische Publicaties: van project naar operationele dienst

Voor de ontwikkeling van het DNEP tot een operationele dienst zal de KB actief elektronische publicaties moeten verwerven. Een eerste aanzet daartoe is reeds gegeven. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht gegeven aan de uitvoering van de adviesregeling van het Nederlands Uitgeversverbond betreffende de gratis levering van cd-roms. Gestreefd wordt naar de beschrijving, opslag en beschikbaarstelling van minimaal 3.000 elektronische publicaties in 1998. Er is een sterke groei voorzien tot 4.500 elektronische publicaties in 2001 (zie tabel 5). Gezien de beperkte verwerkingscapaciteit betreft dit een conservatieve schatting. Het grootste deel van deze publicaties bestaat uit cd-roms en andere offline publicaties zoals diskettes en magneto-optical disks. Daarnaast zal de deponering van online elektronische publicaties, voor een groot deel elektronische tijdschriften, in samenwerking met grote uitgevers worden voortgezet. Ten slotte zullen jaarlijks enkele honderden Nederlandse internetpublicaties worden opgeslagen en beschreven. Beschrijvingen van de elektronische publicaties zullen worden gepubliceerd in de Nederlandse Bibliografie en worden opgenomen in de online publiekscatalogus van de KB, die breed toegankelijk is, zowel voor KB-bezoekers als voor internetgebruikers. De elektronische publicaties zelf zijn alleen toegankelijk voor de KB-bezoeker, deels direct en deels door tussenkomst van een bibliotheekmedewerker zoals bij de beschikbaarstelling van cd-roms.

Het project NEDLIB (Networked European Deposit Library) zal de gemeenschappelijke infrastructuur leggen voor een Europese depotbibliotheek in de vorm van een netwerk van nationale bibliotheken. Deelnemers in NEDLIB zijn negen Europese nationale bibliotheken en vijf andere organisaties, waaronder drie grote uitgevers; de KB treedt op als coördinator.

De kosten die met de geschetste ontwikkeling van het DNEP tot operationele dienst zijn gemoeid bedragen ruim één miljoen gulden per jaar, waarvan het grootste deel nodig is voor de personele kosten van acquisitie, het maken van titelbeschrijvingen (de grootste kostenpost), systeemontwikkeling en -beheer, kwaliteitscontrole en beschikbaarstelling. De materiële kosten betreffen in het bijzonder de aanschaf van de gebruikersinterface voor de beschikbaarstelling aan eindgebruikers (IBM Digital Library), en geheugenruimte in verband met de opslag. De KB kan een deel uit beschikbare middelen financieren, maar additionele financiering is noodzakelijk.

Digitalisering en conservering

In de komende jaren zal digitalisering het vervaardigen van een digitale kopie van een oorspronkelijk gedrukt of geschreven document steeds belangrijker worden. Digitalisering bevordert het behoud van bibliotheekmateriaal op lange termijn, aangezien een gedigitaliseerd document via een elektronisch netwerk aan onderzoekers beschikbaar kan worden gesteld zonder dat het originele document daarvan te lijden heeft. Bovendien wordt bijzonder materiaal door digitalisering toegankelijk voor een breder publiek. Digitalisering zou over niet al te lange tijd het sluitstuk of zelfs het alternatief kunnen vormen van de traditionele conserveringsprogramma's, die op verfilming van materiaal zijn gericht. In het kader van Metamorfose is onderzoek op dit gebied voorzien. Als proef zal een aantal literaire collecties die op microfilm zijn gezet, worden gedigitaliseerd.

In 1996 heeft de KB een digitaliseringsplan opgesteld. Er zijn enkele projecten op dit gebied geformuleerd en deels in gang gezet, zoals de digitalisering van middeleeuwse verlichte handschriften (met subsidie van NWO), atlanten (samen met de British Library) en afbeeldingen uit de collectie van het Nederlands Centrum voor Rechtshistorische Documentatie en Rechtsiconografie (NCRD). Ook is gestart met de vervaardiging van scans in opdrachten van derden. De inspanning op dit gebied is in de afgelopen jaren echter beperkt gebleven. In de komende jaren dienen kennis en productie van de KB op dit gebied substantiële groei door te maken, wil de KB in de pas komen met het buitenland, waar al jarenlang grootschalige projecten worden uitgevoerd. Internationale samenwerking is ook op dit gebied belangrijk en niet alleen voor kennisuitwisseling. Samen met enkele buitenlandse partners worden voorbereidingen getroffen voor het digitaliseren van materiaal over het onderwerp 'exchange of people'. Verder is op korte termijn een extra inspanning nodig om een goede presentatie van gedigitaliseerde documenten te kunnen verzorgen op de jubileumtentoonstelling in 1998.

De kosten kunnen voor een deel worden gefinancierd uit de KB-begroting (voor de meerjarencijfers zie 'Beleidskeuzen'). Voor additionele financiering wordt een beroep gedaan op onder andere NWO. Waar mogelijk zal worden samengewerkt met andere organisaties, zoals de British Library en de vakgroep Computer en Letteren van de Universiteit Utrecht.

Versterking bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen

Coördinatie landelijk collectiemanagement Vanuit haar wettelijke taak om de afstemming met en tussen de overige wetenschappelijke bibliotheken te bevorderen heeft de KB, zoals hiervoor reeds vermeld, het initiatief genomen tot een plan van aanpak voor landelijk collectiemanagement op het gebied van de geesteswetenschappen. Daarmee zorgt de KB voor de invulling van een onderdeel van het Convenant voor de Letteren. Het plan van aanpak zal in de planperiode tot uitvoering moeten worden gebracht. Daarvoor zal nog verder onderzoek en overleg nodig zijn. Het onderzoek zal voor het grootste deel door de betrokken universiteiten zelf moeten worden verricht. De KB is bereid om te zorgen voor de coördinatie van het overleg, gericht op onderlinge afspraken, en voor de monitoring en verslaglegging van de resultaten.

Aanscherping collectievormingsprofiel De KB is niet alleen vanuit haar wettelijke coördinerende taak bij de versterking van de bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen betrokken, maar ook als humaniora-bibliotheek met aanvullende landelijke taken. Evenals de andere wetenschappelijke bibliotheken heeft de KB te maken met een verschraving van haar collectie. De conclusie uit het rapport *Collecties op achterstand* is dat aanvullende financiering noodzakelijk is. Het plan van aanpak voor landelijk collectiemanagement zou hiervoor de basis moeten vormen. Er kan niet worden ontkomen aan een verdere accentuering en afslanking van het collectievormingsprofiel. Daarbij zal rekening worden gehouden met de afspraken over landelijk collectiemanagement.

Versterking collectiegericht onderzoek Onderzoek naar de KB-collecties zal worden bevorderd. De collecties van de KB zijn een belangrijke bron voor onderzoek, vooral:

- De bijzondere collecties: handschriften, incunabelen, oude drukken, boekbanden, papiercollectie
- De depotcollectie
- Speciale collecties zoals liedboeken, kinderboeken, boeken over sport en spel (waaronder de schaak- en damcollectie) en occulte wetenschappen

Deze collecties dienen intensiever te worden gebruikt, zowel voor onderzoek door de conservatoren van de KB zelf ten behoeve van ontsluiting en documentatie als voor onderzoek in de KB door derden. Om te kunnen uitgroeien tot een centrum voor de bestudering van het Nederlandse boek en handschrift is meer aandacht nodig voor de ontsluiting van de handschriften en voor de documentatiesystemen. Gestreefd wordt naar uitbreiding van de samenwerkingsverbanden met andere wetenschappelijke instellingen of onderdelen daarvan.

Voorwaardenscheppend beleid

Deskundigheidsbevordering, om- en bijscholing Gezien de financiële beperkingen, die in de paragraaf over de meerjarencijfers zullen worden toegelicht, zullen de beleidsdoelen grotendeels moeten worden bereikt via herschikking van personeel. Om de vele vernieuwingen te kunnen opnemen moet de organisatie beschikken over voldoende flexibiliteit. Daarom zal extra aandacht worden gegeven aan mogelijkheden voor om- en bijscholing van personeel en deskundigheidsbevordering op het gebied van management. Het budget voor opleidingen zal worden verhoogd en het management development-programma voor het midden- en hoger kader zal de komende jaren worden gecontinueerd.

Vernieuwing bestuurs- en beheersinstrumentarium Het systeem van planning & control, waarmee in 1996 een begin is gemaakt, zal in de praktijk verder worden uitgewerkt en de onderlinge afstemming van de onderdelen zal worden verbeterd. Het instrumentarium bestaat uit een beleidscomponent (planning) en een beheerscomponent (control). Instrumenten voor de planning zijn het beleidsplan, de jaarbegroting en de budgetten. Voor de controlcyclus wordt gebruik gemaakt van

managementrapportages per afdeling (waarin de resultaten van de uitvoering worden vergeleken met het werkplan), tussentijdse rapportages aan het bestuur, jaarverslag en jaarrekening. Ter ondersteuning en beheersing van de werkzaamheden zal de controlfunctie verder worden uitgebouwd.

Versterking gebruikersgerichtheid Onbekendheid met de schatten die de bibliotheek herbergt, onbekendheid met moderne technologie, onbekendheid met procedures, een lange afstand van huis of kantoor tot de bibliotheek, beperkte openingstijden ... Er zijn vele factoren die ervoor zorgen dat er niet optimaal gebruik wordt gemaakt van de diensten van de KB. Er is in de afgelopen jaren al veel gedaan om tegemoet te komen aan de gedifferentieerde behoeften van KB-gebruikers, maar een intensiever gebruik van de collecties en diensten is gewenst. Op basis van een analyse van primaire doelgroepen, zullen maatregelen worden genomen om het gebruik van de collecties en diensten te bevorderen. Gewerkt zal worden aan het volgende:

- Meer producten en diensten afstemmen op de specifieke behoeften van de gebruiker, onder andere op basis van gebruikersprofielen
- Contacten leggen met wetenschappelijke onderzoeksgroepen en individuele onderzoekers; afspraken maken over eventuele bijzondere faciliteiten
- Informatie over producten, diensten, faciliteiten en procedures meer toespitsen op de kennis en behoeften van de gebruiker, vooral de netwerkgebruiker
- Meer bekendheid geven aan de producten en diensten van de KB, in het bijzonder via de netwerkdienst (collectiebeschrijvingen, presentatie van afbeeldingen)
- Gerichtte versterking van de 'public relations': de viering van het jubileum in 1998 zal worden aangegrepen om de KB meer landelijke bekendheid te geven

Opslag en beheer van elektronische bestanden De KB houdt voor de uitoefening van haar kerntaken, in het bijzonder voor het DNEP, een geavanceerde technische infrastructuur in stand. Er zijn schaalvoordelen te behalen wanneer deze infrastructuur ook zou worden gebruikt voor de opslag en het beheer van bestanden ten behoeve van derden. Hierbij kan worden gedacht aan het verzorgen van de archieffunctie voor uitgevers (voor alle elektronische publicaties, ongeacht het impressum). Daarnaast kan de KB, als *technology provider (host)* en in goed overleg met uitgevers, aan andere wetenschappelijke bibliotheken faciliteiten bieden voor opslag en beheer van bestanden (bijvoorbeeld voor elektronische tijdschriften). Daarvoor zal een vergoeding worden gerekend, maar deze zal lager zijn dan de kosten die deze bibliotheken zouden moeten maken om de opslag en het beheer zelf te verzorgen.

Meerjarencijfers 1998-2001

Meerjarencijfers integrale begroting KB

Bij het opstellen van de meerjarencijfers voor de integrale begroting zoals weergegeven in tabel 1, is bij de middelen uitgegaan van het huidige meerjarig financiële kader; bij de kosten is uitgegaan van de uitvoering van de beleidskeuzen. Niet voor alle beleidskeuzen is reeds een financiële dekking gevonden. Zo is er voor de jaren vanaf 1999 nog geen garantie voor additionele financiering van het Depot van Nederlandse Elektronische

Publicaties. Alleen voor 1998 zijn extra middelen voor dit doel beschikbaar (Kf800 in het kader van het Actieprogramma Elektronische Snelwegen). Evenmin bestaat zekerheid over additionele financiering van de noodzakelijke verhoging van het boekenbudget (Kf500 vanaf 1999). De totale behoefte aan additionele financiering vanaf 1999 bedraagt Kf1.300. Een toelichting hierop wordt gegeven in de paragrafen 'Bedrijfsvoering' en 'Beleidskeuzen'.

Tabel 1 *Meerjarencijfers integrale begroting 1998-2001, inclusief de kosten van beleidskeuzen waarvoor nog financiering moet worden verworven (in Kf)*

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Kosten</i>					
Bedrijfsvoering	28.814	29.942	31.195	31.242	31.324
Projecten	1.130 ¹	2.300	2.300	2.300	2.300
Investerings	3.812	3.275	3.275	3.275	3.275
Huisvesting ²	9.291	7.424	7.424	7.424	7.424
Totaal kosten	43.047	42.941	44.194	44.241	44.323
<i>Middelen</i>					
Rijksbijdrage en overige middelen	39.233	39.761	39.714	40.061	40.143
Projectgelden	1.130	2.300	2.300	2.300	2.300
Onttrekking aan voorzieningen	2.684	880	880	880	880
Totaal middelen	43.047	42.941	42.894	42.941	43.023
Vershil	0	0	-1.300	-1.300	-1.300

1 In 1997 is voor de projectbegroting een andere systematiek gehanteerd dan in latere jaren, waardoor het begrotingsbedrag aanzienlijk kleiner is dan de realisatie. Zie de toelichting onder 'Projecten', pagina 21.

2 Exclusief circa Mf13 als gevolg van de stelselwijziging rijkshuisvesting (door OCenW gehanteerde raming voor huur en eigenaarsdeel ten behoeve van Rijksgebouwendienst; zie 'Huisvesting', pagina 22).

Om de eventuele gevolgen van het uitblijven van additionele financiering zichtbaar te maken, worden in tabel 2 meerjarencijfers gepresenteerd uitgaande van de beschikbare middelen binnen het huidige meerjarig financiële kader.

Tabel 2 *Meerjarencijfers integrale begroting 1998-2001, op basis van de huidige rijksbijdrage (in Kf)*

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Kosten</i>					
Bedrijfsvoering	28.814	29.942	29.895	29.942	30.024
Projecten	1.130 ¹	2.300	2.300	2.300	2.300
Investerings	3.812	3.275	3.275	3.275	3.275
Huisvesting ²	9.291	7.424	7.424	7.424	7.424
Totaal kosten	43.047	42.941	42.894	42.941	43.023
<i>Middelen</i>					
Rijksbijdrage en overige middelen	39.233	39.761	39.714	40.061	40.143
Projectgelden	1.130	2.300	2.300	2.300	2.300
Onttrekking aan voorzieningen	2.684	880	880	880	880
Totaal middelen	43.047	42.941	42.894	42.941	43.023

1 In 1997 is voor de projectbegroting een andere systematiek gehanteerd dan in latere jaren, waardoor het begrotingsbedrag aanzienlijk kleiner is dan de realisatie. Zie de toelichting onder 'Projecten', pagina 21.

2 Exclusief circa Mf13 als gevolg van de stelselwijziging rijkshuisvesting (door OCenW gehanteerde raming voor huur en eigenaarsdeel ten behoeve van Rijksgebouwendienst; zie 'Huisvesting', pagina 22.)

Bedrijfsvoering

Tabel 3 geeft een specificatie van de meerjarencijfers voor de begroting bedrijfsvoering, uitgaande van de uitvoering van alle beleidskeuzen, inclusief de extra kosten voor het DNEP en de versterking van de collectie (beide vanaf 1999) waarvoor additionele middelen nodig zijn. Om de gevolgen voor de bedrijfsvoering zichtbaar te maken is ook voor deze deelbegroting een opstelling gemaakt van de meerjarencijfers uitgaande van de beschikbare middelen binnen het huidige meerjarig financiële kader, zonder additionele financiering (tabel 4).

De personele kosten voor 1998 en volgende jaren zijn begroot op basis van het salarispeil van 1 januari 1998. Voor loonkostenstijgingen als gevolg van algemene salarismaatregelen verschaft OCenW jaarlijks een aanvulling op de rijksbijdrage voor zogeheten asm-compensatie. Deze compensatie is structureel onvoldoende. Dit heeft enerzijds te maken met stijging van de loonkosten als gevolg van periodieken en anderzijds met het feit dat de in 1990 vastgestelde rekenformatie die door het ministerie van OCenW wordt gehanteerd voor de bepaling van de asm-compensatie, afwijkt van de actuele formatie van de KB. Om dezelfde personeelsformatie te behouden zou daarom gemiddeld jaarlijks een bedrag van ruim Kf200 uit andere budgetten aan het personeelsbudget moeten worden toegevoegd. Compensatie uit het materiële budget is niet mogelijk. Onttrekkingen aan de overige drie deelbegrotingen (projecten, investeringen en huisvesting) ten behoeve van de bedrijfsvoering zijn evenmin mogelijk. Bovendien moet rekening worden gehouden met een noodzakelijke structurele

verhoging van het budget voor opleidingen (ingaaude 1998) met Kf100. Uitgaande van de meerjarencijfers is derhalve een vermindering van de vaste personeelsbezetting onvermijdelijk.

Tabel 3 *Meerjarencijfers begroting bedrijfsvoering 1998-2001, inclusief de kosten van beleidskeuzen waarvoor nog financiering moet worden verworven (in Kf)*

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Kosten</i>					
Personele kosten	20.668	21.523	22.163	22.163	22.163
Materiële kosten	4.041	4.148	4.261	4.308	4.390
Overige kosten	10.419	9.819	9.819	10.119	10.119
Boekenbudget	3.551	3.706	4.206	4.206	4.206
Kosten geaffilieerde instellingen	554	565	565	565	565
Totaal kosten	39.233	39.761	41.014	41.361	41.443
<i>Middelen</i>					
Rijksbijdrage	35.789	36.858	36.811	36.858	36.940
NWO-bijdrage	300	0	0	300	300
Overige opbrengsten	2.590	2.338	2.338	2.338	2.338
Rijksbijdrage geaffilieerde instellingen	554	565	565	565	565
Totaal middelen	39.233	39.761	39.714	40.061	40.143
Vershil	0	0	-1.300	-1.300	-1.300

Tabel 4 *Meerjarencijfers begroting bedrijfsvoering 1998-2001, op basis van huidige rijksbijdrage (in Kf)*

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Kosten</i>					
Personele kosten	20.668	21.523	21.523	21.523	21.523
Materiële kosten	4.041	4.148	4.101	4.148	4.230
Overige kosten	10.419	9.819	9.819	10.119	10.119
Boekenbudget	3.551	3.706	3.706	3.706	3.706
Kosten geaffilieerde instellingen	554	565	565	565	565
Totaal	39.233	39.761	39.714	40.061	40.143
<i>Middelen</i>					

Rijksbijdrage	35.789	36.858	36.811	36.858	36.940
NWO-bijdrage	300	0	0	300	300
Overige opbrengsten	2.590	2.338	2.338	2.338	2.338
Rijksbijdrage geaffilieerde instellingen	554	565	565	565	565
Totaal	39.233	39.761	39.714	40.061	40.143

Ter compensatie van het ongedekte deel van de jaarlijkse stijging van het salarispeil (alsmede de structurele verhoging van het opleidingsbudget) dient in de periode 1998-2001 de vaste bezetting met ongeveer 12 fte te worden gereduceerd (besparing ruim Kf 900, circa 5% van het budget vast personeel in 1997).

Naast de noodzaak van reductie van de vaste bezetting met 12 fte staat de behoefte aan extra personele inspanning voor het DNEP, waarvoor in de planperiode per jaar Kf640 nodig is. Indien de additionele financiering van het DNEP structureel zou worden dan is een kleinere reductie van de vaste personeelsbezetting nodig. Het DNEP vergt aan materiële kosten per jaar Kf160 extra, waarmee de totale financieringsbehoefte van het DNEP in de periode 1999- 2001 komt op Kf800. Daarvoor wordt een beroep gedaan op middelen voor het Actieprogramma Elektronische Snelwegen.

Het boekenbudget is in 1998 sinds jaren voor het eerst in bescheiden mate verhoogd dankzij ontvangen prijscompensatie. In tabel 3 is vanaf 1999 een verhoging van het boekenbudget opgenomen met Kf500, waarvoor een beroep zal worden gedaan op NWO. De aanvraag voor additionele financiering maakt deel uit van het landelijke Plan van aanpak voor versterking van de geesteswetenschappen. Bij de overige materiële kosten is uitgegaan van een prijsstijging van 3% per jaar bij bureaunkosten. De stijging van automatiseringskosten is opgenomen conform het Informatiseringsplan 1997-1999 en daarna (2000-2001) op het niveau van 1999 bevroren.

Inkrimping van de bezetting en herschikking van personeel De vereiste reductie van de vaste bezetting (12 fte) is niet op te vangen door efficiencyverbetering, waarnaar natuurlijk wel steeds moet worden gestreefd, zoals in de achterliggende jaren ook is gebeurd. Dit betekent dat onvermijdelijk taken of delen van taken zullen moeten worden beëindigd. Een doelgerichte prioriteitsstelling, die strookt met de gewenste ontwikkeling van de KB op de langere termijn, is te verkiezen boven het hanteren van de kaasschaaf.

De besluitvorming over aanpassing van taken en inkrimping van de bijbehorende personeelsformatie wordt zorgvuldig voorbereid. Op een viertal gebieden worden de mogelijkheden concreet onderzocht, de consequenties in kaart gebracht en de voor- en nadelen afgewogen. De rapportages hierover zullen in concept aan het eind van het eerste kwartaal 1998 gereed moeten zijn. Doelstelling is om de reductie van vast personeel in de komende vier jaar zonder gedwongen ontslagen te laten verlopen. De ervaring in het recente verleden laat een natuurlijk verloop in het vaste personeel zien van circa 6 fte per jaar. Dit getal moeten worden afgezet tegen de om financiële redenen noodzakelijke reductie met circa 3 fte per jaar. Het natuurlijk verloop biedt dus goede mogelijkheden om gedwongen ontslagen te vermijden, maar uiteraard is het zaak om van jaar op jaar de vinger aan de pols te houden. Door training en opleiding zal worden bevorderd dat de medewerkers bereid zijn om actief mee te werken aan interne

herschikking van taken en functies of functiebestanddelen. Alleen door herschikking zal de gewenste vernieuwing kunnen worden gerealiseerd.

Verdeling van middelen over de taken Met het oog op de sturing en beheersing van de organisatie is berekend hoeveel middelen worden besteed aan de onderscheiden taken van de KB. Uitgaande van de producten die voor de afdelingswerkplannen zijn geformuleerd, zijn onderdelen van de begroting (kostensoorten) toegedeeld aan de diverse taken van de KB. Voor de cijfers wordt verwezen naar de bijlage, waarin een overzicht van taken en middelen voor het jaar 1997 is opgenomen. De verwachting is dat de verdeling van de middelen op het gepresenteerde aggregatieniveau in de planperiode niet of nauwelijks zal veranderen. Wel zullen er door de uitvoering van de beleidsvoornemens verschuivingen optreden binnen de genoemde taken.

Projecten

In 1997 en voorgaande jaren zijn alleen de extern gefinancierde projecten begroot waarvan aan het begin van het jaar zeker was dat zij zouden worden uitgevoerd. In de begroting werd dus geen rekening gehouden met eventuele nieuwe projecten in de loop van het jaar. Omdat deze projecten wel meetellen voor het financiële resultaat, is het cijfer voor de realisatie in 1997 (en voorgaande jaren) veel hoger dan het vermelde bedrag op de begroting. Vanaf 1998 is de systematiek gewijzigd en is voor de begroting de gemiddelde omvang van de jaren 1994-1997 (Kf2.300) als uitgangspunt genomen. De bijdrage uit de exploitatiebegroting is voor de periode 1998-2001 op nul gesteld, zodat de externe projecten een zichzelf bedruipend systeem vormen.

Investeringsen

In de rijksbijdrage is een bedrag ad Kf2.000 inbegrepen voor vervangingsinvesteringen. Dit bedrag wordt aangevuld met Kf395 uit de begroting Bedrijfsvoering en gemiddeld Kf 300 aan NWO-bijdrage. Deze laatste bijdrage is tot en met 1999 gegarandeerd en wordt voor de jaren 2000-2001 opnieuw aangevraagd. De jaarlijkse dekking komt daarmee op Kf2.695. Dit bedrag wordt aangevuld met een onttrekking uit de egalisatievoorziening investeringen, waardoor in totaal gemiddeld Kf3.275 voor vervangingsinvesteringen beschikbaar is. De concrete investeringsplannen zullen nog worden vastgesteld.

Huisvesting

Bij de begroting Huisvesting (gebouwprojecten, overig onderhoud en exploitatiekosten) zijn de structureel beschikbare middelen als uitgangspunt genomen. Deze bestaan uit Kf 2.424 die voor de verzelfstandiging al in de KB-begroting beschikbaar was en uit Kf 5.000 die na de verzelfstandiging structureel is toegekend door OCenW. De uitgaven worden begroot aan de hand van de meerjarencijfers voor de periode 1995-2005 in het rapport van de Rijksgebouwendienst van november 1994 en het evaluatierapport van Berenschot Osborne van juni 1996. De in deze rapporten begrote kosten zijn hoger dan de beschikbare middelen. Dit probleem is bekend bij OCenW.

In de huidige situatie is de Rijksgebouwendienst beheerder van alle huisvestingsbudgetten van de rijksoverheid. Per 1 januari 1999 zal daarin verandering

komen. Dan start de invoering van de stelselwijziging rijkshuisvesting, waarbij de departementen zelf verantwoordelijk worden voor het beheer. Het nieuwe stelsel voorziet onder meer in de overgang naar het huur- en verhuurmodel. Er moet een huurbudget worden vastgesteld inclusief het bedrag voor het onderhoud voor het eigenaarsdeel van de RGD. Voor het totaal hanteert OCenW een raming van Mf13. Dit is dus additioneel op het in de afgelopen jaren voor de KB beschikbaar gestelde budget voor het gebruikersdeel van de huisvestingskosten.

Het KB-gebouw heeft inmiddels vanwege de bijzondere gebruiksvoorwaarden de status van 'specifiek gebouw' gekregen, hetgeen betekent dat het budget voor de huur zal worden vastgesteld op het niveau van de te betalen kosten, en niet uiteindelijk genormeerd per fte, zoals de regel is. De gegevens benodigd voor het vaststellen van het huurbudget zijn voor het KB-gebouw vrijwel geheel af te leiden uit het eerder in opdracht van de KB door Berenschot verrichte onderzoek en het op grond daarvan door de RGD opgestelde rapport.

Beleidskeuzen

In deze paragraaf wordt een raming gegeven van de middelen die in de planperiode zullen worden ingezet om de beleidsvoornemens uit te voeren.

Depot van Nederlandse Elektronische Publicaties Voor de verdere inrichting en opbouw van het DNEP is een plan van aanpak opgesteld, dat inmiddels partieel voor financiering in het kader van het Actieprogramma Elektronische Snelwegen in aanmerking is gekomen. De financiële meerjarencijfers uit dit plan van aanpak zijn vermeld in tabel 5.

Tabel 5 *Personele en materiële middelen DNEP, 1998-2001*

		Personeel in fte	1998	1999	2000	2001	Totaal
<i>Personele kosten</i>							
Titelbeschrijving	4,0	250	250	250	250	1.000	
Kwaliteitscontrole	0,5	32,5	32,5	32,5	32,5	130	
Beschikbaarstelling	0,5	32,5	32,5	32,5	32,5	130	
Technische ondersteuning	0,5	45	45	45	45	180	
Systeem- ontwikkeling	1,0	95	95	95	95	380	
Systeembeheer	1,5	135	135	135	135	540	
Coördinatie	0,4	50	50	50	50	200	
Subtotaal		640	640	640	640	2.560	
<i>Materiële kosten</i>		469	469	469	469	1.876	
Totaal		1.109	1.109	1.109	1.109	4.436	
<i>Middelen</i>							
Subsidie NAP		800	800	800	800	3.200	

Bijdrage KB	309	309	309	309	1.236
Totaal	1.109	1.109	1.109	1.109	4.436

Tabel 6 geeft een schatting van het aantal elektronische publicaties dat met de gegeven middelen kan worden verwerkt. Hoe de samenstelling van het aanbod van elektronische publicaties zich zal ontwikkelen is moeilijk te voorspellen. Verwacht wordt dat het aantal elektronische publicaties op de markt aanzienlijk zal stijgen. Ten aanzien van de verwerkingscapaciteit wordt ervan uitgegaan dat met dezelfde middelen (Kf1.109 gedurende vier jaar) elk jaar een groter aantal elektronische publicaties kan worden beschreven en opgeslagen door de toegenomen ervaring en door het beschikbaar komen van nieuwe tools. Indien het maximum van de capaciteit wordt bereikt, zal moeten worden gezocht naar structureel extra middelen.

Tabel 6 *Aantal te verwerken publicaties DNEP naar type, 1998-2001*

	Aantal publicaties			
	1998	1999	2000	2001
Cd-roms	2.000			
Diskettes	100			
Overig offline	20			
Tijdschriften online	500			
Databases online	10			
Internet/Web-publicaties	370			
Totaal	3.000	3.500	4.000	4.500

Digitalisering en conservering In 1997 werd reeds 1,1 fte uit de vaste formatie vrijgemaakt voor de voorbereiding van digitaliseringsprojecten en de verwerking van scan-opdrachten van derden. In 1998 zal vanuit de vaste formatie in totaal 2,2 fte worden ingezet voor digitaliseringsactiviteiten, oplopend naar 4 fte voor de jaren 1999-2001. Daarnaast zal de KB ten behoeve van de productie van afbeeldingen in de planperiode tijdelijk personeel inzetten (oplopend tot 2 fte). Bij de inzet van bestaande formatie is inbegrepen de inspanning voor de opslag en het beheer van gedigitaliseerd materiaal (van 0.1 fte in 1997 tot 0.5 fte in 1999 en 2000).

Voor de financiering van het digitaliseringsplan zijn in 1998 de middelen beschikbaar. Financiering in de jaren vanaf 1999 zal moeten geschieden door verdere herschikking van personeel, uit de investeringsbegroting voor automatisering, de begroting

bedrijfsvoering en uit projectfinanciering.

Tabel 7 *Personele en materiële middelen digitalisering, 1997-2001 (in Kf)*

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Personeel</i>					
Vaste formatie	98 (1,1 fte)	193 (2,2 fte)	343 (4,0 fte)	343 (4,0 fte)	343 (4,0 fte)
Tijdelijk personeel	62 (1,0 fte)	124 (2,0 fte)	124 (2,0 fte)	124 (2,0 fte)	124 (2,0 fte)
<i>Materieel</i>	88	150	150	150	150
Totaal	248 (2,1 fte)	467 (4,2 fte)	617 (6,0 fte)	617 (6,0 fte)	617 (6,0 fte)

Vanwege het belang van het *Nationaal programma voor de conservering van bibliotheekmateriaal. Beleidsplan 1997-2000* en de samenhang met de digitaliseringsactiviteiten worden hieronder enkele meerjarencijfers gepresenteerd voor de uitvoering van dit plan. De KB heeft voor de coördinatie en begeleiding van de uitvoering van Metamorfoze een Bureau ingesteld en tevens de interne faciliteiten voor microverfilming uitgebreid. Bovendien zal de KB een aantal onderzoeken uitvoeren op het gebied van papierverval en massaontzuring en naar de mogelijkheden van digitalisering als conserveringsmedium.

Het ministerie van OCenW vergoedt volledig de kosten van het Bureau voor de landelijke conserveringstaak van de KB (Bureau Conservering van Bibliotheekmateriaal) en de onderzoeksprojecten (zie tabel 8).

Tabel 8 *Personele middelen ten behoeve van de landelijke conserveringstaak van de KB, 1997-2000 (100% subsidie OCenW)*

	1997	1998	1999	2000
Bureau Conservering Bibliotheek-materiaal	349	349	349	349
Onderzoekprojecten	100	273	218	120
Conservering kranten		163	272	109
Totaal	449	785	839	578
Subsidie OCenW	449	785	839	578

De uitvoeringsprojecten, waarin de KB naast andere bibliotheken als participant optreedt, zullen slechts voor 70% in de programmajaren 1997-1998 en voor 50% in de jaren 1999-2000 worden vergoed. Dit betekent dat de KB resp. 30% en 50% moet bijdragen aan de projectkosten van deze conserveringsactiviteiten. In de praktijk zal dit betekenen dat de personele kosten volledig door de KB zullen worden gedragen, terwijl de *out-of-pocket* kosten zo veel mogelijk door de subsidiebedragen zullen worden gedekt. Voor de jaren 1997-1998 vormt dit geen probleem. Bij de raming van de kosten voor de jaren 1999-2000 is uitgegaan van een bescheiden aantal projecten van niet al te grote omvang. Een aparte reservering is dan vooralsnog niet noodzakelijk. Omdat de huidige Cultuurnota niet verder reikt dan het jaar 2000, zijn cijfers voor het jaar 2001 achterwege gelaten.

Tabel 9 *Personele middelen ten behoeve van uitvoeringsprojecten op het gebied van conservering, 1997-2000 (50-70% subsidie OCenW)*

	1997	1998	1999	2000
Projecten literaire collecties	101	101	101	101
Behoud Nederlandse boek- productie	95	120	120	87
Totaal	196	221	221	188
Eigen bijdrage KB	59	66	110	94
Subsidie OCenW	137	155	111	94
Totaal	196	221	221	188

Versterking bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen Onderstaande tabel geeft een indicatie van de teruggang in het aantal aangeschafte boeken en tijdschriftabonnementen in de afgelopen jaren.

Tabel 10 *Aantal verworven boeken en tijdschriften voor de wetenschappelijke collectie 1986-1997*

	1986	1988	1990	1992	1994	1996	1997
Boeken gekocht ¹	24.200	22.100	17.000	15.900	12.400	11.200	11.600
Boeken als geschenk (ontvangen)	-	-	-	-	-	-	89.000
Boeken als geschenk (gecatalogiseerd)	-	1.900	2.400	5.200	6.300	6.700	6.300
Tijdschriften op abonnement	-	-	7.300	4.900	4.640	4.480	4.300

1 De boeken zijn geteld op het moment van de ontvangstregistratie in het GGC.

De verschuiving in het profiel in de afgelopen jaren en de nagestreefde verschuiving in de planperiode worden geïllustreerd in de tabellen 11 en 12. Niet zichtbaar zijn de verschuivingen die optreden binnen de genoemde wetenschapsgebieden.

Tabel 11 *Kosten aanschaf wetenschappelijk publicaties, uitgaande van additionele financiering ad Kf 500 vanaf 1999 (in Kf en %)*

	1994		1997		2001	
	Kf	%	Kf	%	Kf	%
Geesteswetenschappen	1.650	70	1.725	74	2.400	80
Elektronische publicaties (nadruk op geesteswetenschappen)	120	5	150	6	229	8
Sociale wetenschappen, recht enz.	580	25	475	20	376	12
Totaal wetenschappelijke collectie	2.350	100	2.350	100	3.005	100
Boekenbudget totaal	3.551		3.551		4.206	

Tabel 12 *Kosten aanschaf wetenschappelijk publicaties, uitgaande van het huidige financiële kader (in Kf e %)*

	1994		1997		2001	
	Kf	%	Kf	%	Kf	%
Geesteswetenschappen	1.650	70	1.725	74	1.954	78
Elektronische publicaties (nadruk op geesteswetenschappen)	120	5	150	6	175	7
Sociale wetenschappen, recht enz.	580	25	475	20	376	15
Totaal wetenschappelijke collectie	2.350	100	2.350	100	2.505	100
Boekenbudget totaal	3.551		3.551		3.706	

De voornemens om de bibliotheekvoorziening geesteswetenschappen te versterken zullen voor het grootste deel worden uitgevoerd met de bestaande formatie. Voor de coördinatie van landelijk collectiemanagement zal worden getracht additionele financiering te verwerven. Voor aanscherping van het collectievormingsprofiel van de KB zal worden aangesloten op landelijke afspraken.

Kerncijfers gebruik en collectie

In tabel 13 worden enkele kerncijfers vermeld die een globaal beeld geven van het functioneren van de KB als geheel. In deze cijfers komt de verscheidenheid van de taken van de KB niet tot uitdrukking. Ten behoeve van de werkplannen van de verschillende afdelingen in de KB-organisatie zijn enkele honderden producten en diensten gedefinieerd. Onderzocht wordt hoe deze gegevens kunnen worden gebruikt voor de ontwikkeling van kengetallen voor de *performance* van de organisatie.

Tabel 13 Kerncijfers gebruik en collectie

	1993	1997	2001
Ter inzage gegeven, resp. uitgeleende publicaties	198.100	230.700 ¹	240.000 ¹
Via IBL uitgeleende boeken	7.100	13.000	15.000
Via IBL geleverde tijdschriftartikelen	23.600	43.700	50.000
Raadplegingen Netwerkdienst KB	-	1.700.000	5.000.000
Bezoeken	-	63.300	70.000
Ingeschreven leners	12.400	9.500	10.000
Groei wetenschappelijke collectie:			
Boeken op bestelling en ontvangen als deel van een serie	11.000 ²⁻	11.600	10.500 ³
Boeken als geschenk of bruikleen (ontvangen)	4.200	91.500 ⁴	6.300
Boeken als geschenk of bruikleen (gecatalogiseerd)			- 22.900 ⁵
Groei depotcollectie (Nederlandse Bibliografie, inclusief elektronische publicaties, exclusief tijdschriften)	32.300	46.000	50.500

1 Inclusief geraadpleegde microfiches in open opstelling.

2 De dalende tendens bij het aantal gekochte boeken in de afgelopen jaren komt in deze tabel niet goed tot uitdrukking (zie daarvoor tabel 10), omdat in 1993 het aantal gekochte boeken (11.000) uitzonderlijk laag was: in 1994 werden 12.400 boeken gekocht; in 1992 15.900.

3 Bij dit aantal is uitgegaan van een gelijkblijvend budget. Indien voor collectionering Kf 500 additioneel beschikbaar zou komen, waarnaar wordt gestreefd, zou de groei circa 13.200 boeken zijn.

4 De groei van de collectie door schenkingen of langdurige bruikleen is soms aanzienlijk, maar het aantal ontvangen boeken varieert sterk van jaar tot jaar: in 1997 werd een uitzonderlijk groot aantal boeken door schenking verworven: 75.000 kinderboeken, 15.000 proefschriften en 1.500 boeken over China.

5 Voor de catalogisering van recente omvangrijke schenkingen zal de komende jaren extra tijdelijk personeel worden ingezet.

Bijlage

Overzicht taken en middelen 1997

	fte	bedrag
TAKEN		
Behoud en beheer cultureel erfgoed	72,7	7.439
Landelijke dienstverlening	27,3	2.259
Humaniorabibliotheek	46,4	7.323
Overige dienstverlening	44,6	3.840
Bestuur, directie en ondersteunende diensten	48,7	6.002
Projecten	15,9	2.527
Huisvesting		9.291
Investeringsen		3.812
Geaffilieerde instellingen		554
Totaal	255,6	43.047
MIDDELEN		
Rijksbijdrage 1997		39.233
Projectmiddelen		1.130
Onttrekking aan voorzieningen huisvesting en investeringen		2.684
Totaal		43.047

Toelichting Er is geen één-op-één relatie tussen de kostensoorten uit de begroting en de kosten van de uit te voeren taken. Met behulp van de afdelingswerkplannen, waarin de inzet voor alle producten (en diensten) van de KB is opgenomen, is het toch mogelijk om een relatie tussen de begroting en de kosten van taken te leggen.

Taken In het bovenstaande overzicht zijn behalve de kosten van de hoofdtaken ook enkele andere grote kostenposten opgenomen, waarvoor een toedeling naar taken niet zinvol is. De hoofdtaken betreffen:

- Behoud en beheer cultureel erfgoed: bijzondere collecties; Depot van Nederlandse publicaties, Nederlandse Bibliografie en STCN; conservering en restauratie
- Landelijke dienstverlening: NCC en coördinatie IBL; onderzoek, ontwikkeling en internationale samenwerking
- Humaniorabibliotheek: wetenschappelijke collectie; onderwerpsontsluiting en bibliografieën

Overige taken en kostenposten:

- Overige dienstverlening: rechtstreekse dienstverlening; magazijndienst; voorlichting, publicaties en tentoonstellingen; IBL en documentlevering; elektronische netwerkdiensten
- Bestuur, directie en ondersteunende diensten: bestuur, directie, beleidsstaf en secretariaat; gebouw en facilitaire diensten; financieel-economische zaken; personeel en organisatie; informatietechnologie en automatisering; Ondernemingsraad
- Projecten: projectpersoneel en gedetacheerd KB-personeel
- Huisvesting
- Investerings
- Geaffilieerde instellingen: betreft middelen die direct worden doorgegeven aan de betrokken instellingen

Middelen De begrote projectmiddelen betreffen alleen de extern gefinancierde projecten waarvan aan het begin van het jaar zeker was dat zij zouden worden uitgevoerd. In de begroting 1997 is dus geen rekening gehouden met eventuele nieuwe projecten in de loop van het jaar. Omdat deze projecten wel meetellen voor het financiële resultaat, is het cijfer voor de realisatie in 1997 (en voorgaande jaren) veel hoger dan het vermelde bedrag op de begroting. Vanaf 1998 is de systematiek gewijzigd en is voor de begroting de gemiddelde omvang van de jaren 1994-1997 (Kf2.300) als uitgangspunt genomen (zie ook de paragrafen 'Meerjarencijfers integrale begroting KB' en 'Projecten').